ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
КЕАҚ «АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ ӨҢІРЛІК УНИВЕРСИТЕТІ»
ӨМІРЗАҚ СҰЛТАНҒАЗИН АТЫНДАҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ИНСТИТУТЫ
ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ ЖӘНЕ АРНАЙЫ БІЛІМ БЕРУ КАФЕДРАСЫ
ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ ӘКІМДІГІНІҢ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫ
«ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННІҢ ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСТЫҚ МЕМОРИАЛДЫҚ МУЗЕЙІ» КММ

BU
BAITURSYNULY
UNIVERSITY

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

БІЛІМ БЕРУ ТӘЖІРИБЕСІНДЕГІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ИННОВАЦИЯЛАР: ЖАҢА ҚИЫНДЫҚТАР МЕН ТИІМДІ ШЕШІМДЕР

халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференция материалдары

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

ТЕХНОЛОГИИ И ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ: НОВЫЕ ВЫЗОВЫ И ЭФФЕКТИВНЫЕ РЕШЕНИЯ

материалы международной
научно-практической конференции

Қостанай қ., 2026 ж.
г. Костанай, 2026 г.

УДК 37.013.75:371.3
ББК 74.04+74.202
Б 94

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Куанышбаев Сеитбек Бекенович, география ғылымдарының докторы, доцент, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Басқарма Төрағасы-Ректоры, Қазақстан; **Наурызбаева Эльмира Кенжеғалиқызы**, тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің академиялық мәселелер жөніндегі проректоры; **Жарлыгасов Женис Бахытбекович**, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің зерттеулер, инновация және цифрландыру жөніндегі проректоры; **Бережнова Елена Викторовна**, педагогика ғылымдарының докторы, Ресей Сыртқы істер министрлігінің Мәскеу мемлекеттік Халықаралық қатынастар институтының (университет) профессоры; **Есіркепова Кенжегүл Қабылғазықызы,** филология ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық институтының директоры; **Ибраева Айман Елемановна**, Қостанай облысы әкімдігінің Білім басқару басшысы; **Калимжанова Роза Лаиковна,** PhD докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының меңгерушісі; **Утегенова Бибикуль Мазановна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдасты- рылған профессоры; **Смаглий Татьяна Ивановна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің, педагогика ғылымдарының кандидаты; педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдастырылған профессоры; **Жетписбаева Айсылу Айратовна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Ы. Алтынсарин атындағы әдістемелік кабинетінің меңгерушісі.

Б 94 «Білім беру тәжірибесіндегі технологиялар мен инновациялар: жаңа қиындықтар мен тиімді шешімдер»: Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары: 13 ақпандағы 2026 жылдың – Қостанай: Ахамет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2026 .– 2418 б. = Технологии и инновации в образовательной практике: новые вызовы и эффективные решения: Материалы международной научно-практической конференции: 13 февраля 2026 года. – Костанай: Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, 2026.– 2418 с.

ISBN 978–601–356–659–7

Жинақта «Білім беру тәжірибесіндегі технологиялар мен инновациялар: жаңа қиындықтар мен тиімді шешімдер» атты Алтынсарин оқулары Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары бар. Бұл конференциялар «Адал Азамат» ұлттық бағдарламасын іске асырудың жалпы бағыттары мен үрдістерін анықтайды, соның ішінде жас ұрпақты тәрбиелеу мен оқытудың құндылық аспектілері, жаһандық контексте ұлттық білім беру нұсқауларын қайта қарастыру және жаңартудың озық тәжірибелерін көрсету, жас ұрпақта азаматтық бірегейлік пен патриоттық құндылықтарды дамытудың ғылыми-әдістемелік негіздемесі және жасанды интеллекті заманауи білім беру процесіне жүйелі түрде енгізудің инклюзивті тәжірибелері мен әдіснамасының қысқаша мазмұны.

Конференция материалдарында Ы. Алтынсариннің педагогикалық мұрасының білім берудің құндылықтық мағыналары бойынша заманауи нұсқаулар контексіндегі өзектілігі, оқыту мен тәрбиелеудің аксиологиялық аспектілерінің ғылыми негіздері, сондай-ақ мұғалімдердің ұлттық білім берудегі заманауи қиындықтарға дайындығы мәселелері және мұғалімдердің цифрлық ресурстарды пайдалана отырып, инновациялық қызметке педагогикалық құзырлығы талқыланады.

Бұл жинақтағы материалдар ғалымдар, университеттер мен колледждер профессорлары, мектеп және мектепке дейінгі мекемелер мұғалімдері, білім беру саласындағы психологтары, магистранттар мен студенттер үшін қызықты болуы мүмкін.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Технологии и инновации в образовательной практике: новые вызовы и эффективные решения», определяющие общие направления и тенденции внедрения национальной программы «Адал азамат», такие, как ценностные аспекты воспитания и образования молодого поколения, демонстрация лучших практик по переосмыслению и актуализации национальных ориентиров образования в глобальном контексте, научно-методическое обоснование формирования гражданской идентичности и патриотических ценностей обучающихся, обобщение инклюзивных практик и методологии системной интеграции искусственного интеллекта в современный образовательный процесс.

Материалы Конференции посвящены обсуждению актуальности педагогического наследия Ы. Алтынсарина в контексте современных ориентиров ценностных смыслов воспитания, научных основ аксиологических аспектов обучения и воспитания, а также вопросы готовности педагогов к современным вызовам в отчественном образовании, к инновационной деятельности с использованием цифровых ресурсов. Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

ISBN 978-601-356-659-7
9 786013 566597

УДК 37.013.75:371.3
ББК 74.04+74.202

© Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2026
© Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, 2026

приоритетам Республики Казахстан, так и международным образовательным тенденциям [2, с. 5].

Обобщение педагогического опыта показывает, что при системной поддержке, междисциплинарном взаимодействии и осознанной гуманистической позиции педагога инклюзия становится не формальным требованием, а действенным инструментом повышения качества образования и социальной интеграции обучающихся. Дальнейшее развитие инклюзивного гуманистического образования требует комплексного подхода, направленного на совершенствование подготовки педагогических кадров, развитие инклюзивной культуры образовательных организаций и укрепление ценностей гуманизма в образовательной практике.

Список литературы:

1. Алтынсарин Ы. Избранные педагогические труды / Ы. Алтынсарин. – Алматы: Рауан, 2016. – 320 с.
2. Инклюзивное образование в Республике Казахстан: методические рекомендации / под ред. Ж.К. Астамбаевой. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2022. – 145 с.
3. Закон Республики Казахстан «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 2024 г.). – Астана: Әділет, 2024. – 56 с.
4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Г.К. Селевко. – Москва: Народное образование, 2020. – 256 с.

ӘОЖ 377.44

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ СӨЙЛЕУ ТІЛІНДЕ БҰЗЫЛЫСТАРЫ БАР БАЛАЛАРДЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫҚ СФЕРАСЫНЫҢ ДАМУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Нұрбекова Аида Мұратбекқызы,
педагогика ғылымдарының кандидаты,
Өзбекәлі Жәнібеков атындағы Оңтүстік
Қазақстан Педагогикалық Университеті,
Шымкент қ., Қазақстан

Нышанбай Аяжан Рахимбайқызы,
магистрант, Өзбекәлі Жәнібеков атындағы Оңтүстік
Қазақстан Педагогикалық Университеті,
Шымкент қ., Қазақстан

Аңдатпа

Мақалада сөйлеу бұзылыстары бар мектепке дейінгі жастағы балалардың әлеумет–тік-психологиялық ерекшеліктері қарастырылады, бұл коррекциялық-дамыту жұмыстарының бағыттарын анықтауға ықпал етеді. Зерттеу барысында жалпы және фонетико-фонематикалық сөйлеу кемістігі бар балалардың отбасы қатынастары, құрдастармен және ата–аналармен қарым–қатынас қажеттіліктері мен мотивациялары, сондай–ақ топтық өзара әрекеттестік кезіндегі мінез–құлық ерекшеліктері зерттелді. Сөйлеу бұзылысы бар балалар қарым–қатынасқа төмен бейімділік, ойынға негізделген топтық өзара әрекеттестік, агрессия, эгоцентризм, қақтығыстық және эмоционалды алыстау белгілерімен сипатталды. Алынған нәтижелер сөйлеу бұзылыстары бар балаларда моральдық ұғымдардың, этикалық мотивацияның жеткіліксіз қалыптасқанын және моральдық нормаларды қабылдау деңгейінің төмендігін көрсетеді.

Түйінді сөздер: *балалар, мектепке дейінгі жастағы балалар, сөйлеу бұзылыстары, тұлғаралық қатынастар, мінез–құлық бұзылыстары.*

Аннотация

В статье рассматриваются социально–психологические особенности детей старшего дошкольного возраста с речевыми нарушениями, влияющие на выбор направлений коррекционно–развивающей работы. Исследование детей с общим и фонетико–фонематическим недоразвитием речи выявило особенности семейных отношений, коммуникативных потребностей и мотивов общения со сверстниками и родителями, а также поведенческие трудности в условиях группового взаимодействия. Дети с речевой патологией проявляют сниженную потребность в общении, игровую направленность взаимодействия, агрессивность, эгоцентризм, конфликтность и эмоциональную дистанцию от родителей. Полученные результаты свидетельствуют о недостаточной сформированности нравственных представлений, этической мотивации и низком уровне усвоения моральных норм у детей с нарушениями речи.

Ключевые слова: *дети, старший дошкольный возраст, речевые нарушения, межличностные отношения, нарушения поведения.*

Abstract

The article examines the socio–psychological characteristics of senior preschool children with speech disorders, which influence corrective and developmental interventions. The study of children with general and phonetic–phonemic speech underdevelopment revealed features of family relationships, communicative needs, and motives for interaction with peers and parents, as well as behavioral difficulties in group settings. Children with speech pathology showed reduced social interaction, play–motivated engagement, and tendencies toward aggressiveness, egocentrism, conflict, and emotional distancing from parents. The findings indicate underdeveloped moral concepts, ethical motivation, and a low level of adherence to moral norms among children with speech impairments.

Key words: *children, senior preschool age, speech disorders, interpersonal relationships, behavioral disorders.*

Мектеп жасына дейінгі сөйлеу тілінде бұзылыстары бар балалардың эмоцио–налдық сферасының дамуын зерттеу қазіргі педагогикалық және психологиялық ғылымда аса өзекті болып отыр, өйткені сөйлеу мен эмоциялық жай күйдің өзара байланысы баланың тұлғалық қалыптасуында шешуші рөл атқарады. Сөйлеу тілінің дамымауы баланың өз ішкі күйін сөзбен жеткізуін қиындатып, эмоцияларды тану, түсіндіру және реттеу дағдыларының қалыптасуын бәсеңдетеді. Бұл өз кезегінде әлеуметтік қарым–қатынастың сапасына әсер етіп, құрдастарымен және ересектермен тиімді өзара әрекеттесуді тежейді.

Осы тұрғыдан алғанда, эмоционалдық дамудың ерекшеліктерін терең зерттеу сөйлеу тілінде бұзылыстары бар балалардың психологиялық қолдау жүйесін жетілдіруге мүмкіндік береді. Эмоционалдық күйдің тұрақсыздығы мінез–құлықтық реакциялардың өзгеруіне, қорқыныш пен уайым деңгейінің артуына әкелуі мүмкін, сондықтан эмоциялық–ерік саласын түзетуге бағытталған ғылыми негізделген әдістерді анықтау ерекше маңызды. Мұндай зерттеулер баланың ішкі ресурстарын нығайтып, оның табысты әлеуметтенуі мен әрі қарайғы даму әлеуетін қамтамасыз етуге ықпал етеді [1, 39–42б.].

Мектеп жасына дейінгі сөйлеу тілі бұзылған балалардың эмоционалдық дамуын зерттеген ғылыми еңбектерді талдау бұл мәселенің қазіргі таңда ерекше маңызды екенін көрсетеді. О. А. Ковалл, Г. В. Чиркин, Л. Г. Соловьёв, Г. Х. Юсупов, Е. В. Жулин, О. А. Слинько, И. Ю. Левченко, С. А. Клюжевтің зерттеулерінде сөйлеу тілінде бұзылысы бар балалардың эмоциясын танып білу және реттеу қабілеттерінің ерекшеліктері жан–жақты қарастырылған. Зерттеу нәтижелері бойынша, мұндай балаларда эмоциялық интеллект көрсеткіштері төменірек болып, олардың ата–аналарының эмоционалдық тәрбие стилімен тығыз байланыс болатыны анықталған. Бұл әсіресе, ана мен бала арасындағы эмоционалдық қарым–қатынастың баланың ішкі күйін түсіну және оны білдіру дағдыларына әсер ететінін айғақтайды.

Қазақ зерттеушілері де осы мәселені кеңінен талданып А. Қ. Ноғаева, О. С. Сангилбаев, М. М. Байбекова, Қ. Қ.Өмірбекова, Г. Б. Ибатова, Г. Н. Тулебиева, А, С. Курманованың еңбектерінде сөйлеу тіліндебұзылысы бар мектеп жасына дейінгі балалардың эмоционалды интеллект деңгейінің жиі төмен болатыны айтылғанг. Ғалымдар эмоциялық дамуды қолдауға бағытталған ойын, ертегі терапиясы және пантомимика сияқты әдістердің тиімділігін дәлелдеп көрсеткен. Жүргізілген зерттеулердің барлығы сөйлеу тілінде бұзылысы бар балалардың эмоционалдық дамуы тек олардың жеке психологиялық ерекшеліктеріне ғана емес, сонымен бірге отбасының эмоционалдық климаты мен ата–аналардың өз эмоцияларын реттеу мен әлеуметтік ортаға бейімделу қабілетіне тәуелді екенін көрсетеді. Бұл балалардың әлеуметтік ортаға бейімделуі мен әлеуметтік қарым–қатынас мәселелері қазіргі ғылыми зерттеулерде маңызды орын алады. Тілдік дамудың жеткіліксіздігі баланың құрдастарымен және ересектермен өзара әрекеттесуін қиындатып, әлеуметтік нормаларды меңгеру қарқынын баяулатады. Балалар көбіне өз ойы мен сезімін дәл жеткізуде қиналады, бұл олардың топтық ойындарға қатысуын шектеп, өзіне сенімсіздік пен эмоционалдық жауаптардың тұрақсыздығын туындатуы мүмкін. Осы факторлардың барлығы баланың әлеуметтік бейімделу деңгейін төмендетіп, балабақша ортасында толыққанды коммуникативтік тәжірибе жинақтауына кедергі жасайды. Қарым–қатынастағы түсінбеушілік жағдайлары баланың байланыс орнатуда белсенділігінің төмендеуіне, әлеуметтік топтан оқшаулануына және топтық ойындар мен бірлескен әрекеттерге қатысу мүмкіндігінің шектелуіне әкелуі мүмкін. Осыған байланысты сөйлеу бұзылыстары тек коммуникативтік дағдыларға емес, сонымен бірге әлеуметтік мінез–құлықтың қалыптасуына да ықпал етеді [2, 74–78б].

Қарым–қатынаста кездесетін қиындықтар баланың өзін–өзі бағалау жүйесінің қалыптасуына да әсер етеді, өйткені бала өзінің коммуникативтік мүмкіндіктерін әлеуметтік бағалаумен салыстырып отырады. Сөйлеу тілінде бұзылысы бар балалар көбіне өз қабілеттерін төмен бағалап, өзіне сенімсіздік танытады, бұл эмоционалдық күйдің тұрақсыздығына және жаңа әрекетке бастамашылық жасаудағы тартын–шақтыққа алып келеді. Өз мүмкіндігін шектелген деп қабылдау баланың тұлғалық дамуын баяулатып, оның әлеуметтенуіне кедергі келтіреді. Сол себепті сөйлеу тілінде бұзылыстары бар балаларға психологиялық–педагогикалық қолдау көрсету олардың қарым–қатынас дағдыларын дамытуға ғана емес, сонымен қатар өзін–өзі қабылдау мен өзін бағалаудың неғұрлым тұрақты және оң моделін қалыптастыруға бағытталуы тиіс.

Сөйлеу және тіл кемістігі бар балалардың өзін–өзі бағалау мәселесін зерттеген Л. С. Волкова мен Л. М. Шипицынаның ғылыми жұмыстарында балалардың коммуникативтік мүмкіндіктерінің шектеулілігімен және әлеуметтік өзара әрекетке түсу тәжірибесінің жеткіліксіздігімен тікелей байланысты екендігі анықтаған. Тілдік қиындықтар баланың қоршаған ортадағы өз орнын бағалауына әсер етіп, өз қабілеттерін төмендетіп қабылдауына, жаңа әрекетке бастамашылық жасауда сенімсіздік танытуына әкелуі мүмкін. Мұндай балалар жиі қарым–қатынаста қиындықтарға тап болғандықтан, әлеуметтік салыстыру барысында өзін басқалардан кем санап, эмоционалдық тұрақсыздық пен өз–өзіне сын көзбен қарауды жиі байқатып, психологиялық тұрғыдан маңызды әсер қалдыратынын көрсетеді.

Ал, Ю. Ф. Гаркуша мен В. В. Коржавинаның еңбектерінде сөйлеу тілінде бұзылысы бар балалардың өзін–өзі бағалаудың төмендігі олардың оқу мотива–циясына әрес ететіндігі көрсетілген. Ю. Ф. Гаркуша мен В. В. Коржавинаның еңбектерінде бұл балалардың өз құрдастарымен өзара әрекеттесуіне және тұлғалық

дамуына кері ықпал етеді, сондықтан сөйлеу бұзылыстары бар балаларға бағытталған психологиялық–педагогикалық қолдау жүйесінде өз–өзіне сенімін қалыптастыру мен әлеуметтік өзара әрекет дағдыларын үйрету арқылы жалпы өзін–өзі бағалау көрсеткішін арттыруға қол жеткізуге болатынын анықтады. Соңғы жылдары мектепке дейінгі білім беру жүйесінде жүргізіліп жатқан ауқымды реформалар нәтижесінде балабақшалардың құрылымдық және мазмұндық ерекшеліктері елеулі түрде өзгеруде. Баламалы білім беру үлгілерінің көбеюі мен жаңа педагогикалық технологиялардың енгізілуі балалардың интеллектуалдық әлеуетін ерте жастан дамытуға деген сұраныстың артқанын көрсетеді [3, 57–61б].

Осы үрдіс аясында көптеген ата–аналар балаларының танымдық қабілеттерін мүмкіндігінше ерте қалыптастыруға ұмтылып, мектепке даярлау бағдарламаларына, жас ерекшелігіне сәйкес келмейтін оқу курстарына және түрлі қосымша үйірмелерге қатыстыруды жөн санайды. Мұндай әрекеттер белгілі бір дәрежеде баланың жалпы даму мүмкіндіктерін кеңейткенімен, олардың жас ерекшелік нормаларын, эмоцио–налдық қажеттіліктерін және табиғи қызығушылықтарын ескермей жүзеге асырылуы кері әсерін тигізуі ықтимал. Сондықтан мектепке дейінгі кезеңде баланың интеллектуалдық дамуын жоспарлау барысында оның жеке даму қарқынын, психологиялық жай–күйін және тұлғалық қызығушылықтарын ескеру педагогикалық үдерістің маңызды қағидаларының бірі болуы тиіс. Осы мақсатта олар балаларын мектепке даярлау курстарына, жас ерекшелігіне сәйкес келмейтін шет тілін оқыту бағдарламаларына немесе түрлі шығармашылық және спорттық үйірмелерге бере бастайды. Әрине, мұндай іс–әрекеттер баланың жан–жақты дамуына ықпал етуі мүмкін, алайда олардың барлығы баланың жас ерекшелігі, жеке мүмкіндіктері мен қызығушылықтары ескеріле отырып жүзеге асырылуы тиіс. Өкінішке орай, тәжірибеде көп жағдайда баланың жеке тілектері еленбейді, бұл оның психологиялық және эмоционалдық дамуына теріс ықпал етуі мүмкін [4, 11–13б].

Қазіргі уақытта сөйлеу тілінің дамуының түрлі бұзылыстары бар балалар санының жыл сайын артып келе жатқаны байқалады. Бұл құбылыстың таралуы нейропсихологиялық, биологиялық және әлеуметтік факторлардың күрделі өзара әрекеттесуіне байланысты түсіндіріледі. Зерттеулер сөйлеу тілінің бұзылыстары бар балаларда тілдік ақпаратты қабылдау, өңдеу және вербализациялау процестерінің баяу немесе бұзылғанын көрсетеді. Мұндай ерекшеліктер балалардың оқу мотивациясына, қарым–қатынас белсенділігіне және әлеуметтік өзара әрекетіне кері әсер етеді. Сондықтан сөйлеу тілінің бұзылыстары тек тілдік жүйенің аясында қарастырылмай, баланың жалпы психологиялық дамуы тұрғысынан кешенді зерттеуді талап етеді. Балланың сөйлеу тілінің дамуы кешеуілденген балалардың көпшілігінде мазасыздықтың жоғары деңгейі, өзін–өзі бағалаудың төмендігі және сенімсіздік жиі кездеседі. Бұл эмоционалдық–ерік аймағындағы қиындықтар сөйлеу арқылы қарым–қатынас жасаудағы шектеулермен және әлеуметтік тәжірибенің жеткіліксіздігімен байланысты. Тілдік өзара әрекеттегі сәтсіздік жағдайлары баланың өз мүмкіндіктерін төмен бағалап, жаңа қатынастардан немесе қоғамдық ортадан қашықтауына әкелуі мүмкін. Нәтижесінде мұндай балалар көбіне тұйық, бастама көтеруге қауқарсыз, психологиялық қолдауды қажет ететін тұлғалық ерекшеліктерді қалыптастырады. Осыған орай, сөйлеу бұзылыстары бар балалармен жұмыс барысында эмоционалдық тұрақтылықты дамыту және позитивті өзіндік бағалауды қалыптастыру негізгі міндеттердің бірі болып табылады [5, 36–42б]

Эмоциялар – адамның сыртқы және ішкі тітіркендіргіштерге жауап ретінде пайда болатын, психикалық процестердің жүруіне, мінез–құлықты реттеуге және

әлеуметтік өзара әрекетке ықпал ететін күрделі психофизиологиялық құбылыстар жүйесі. Олар тұлғаның қажеттіліктері, мотивтері мен тәжірибесі арқылы қалыптасып, қоршаған ортамен байланысты тиімді реттеуге мүмкіндік береді. Эмоциялық реакциялар баланың ойлау, қабылдау, ес және ерік процестерімен тығыз байланысты, сондықтан эмоциялар жалпы психикалық дамудың ажырамас құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады. Эмоциялар тұлғаның қажеттіліктеріне, мотивтеріне, әлеуметтік тәжірибесіне қарай әртүрлі формада көрініс береді: мимика, жест, дауыс ырғағы, вегетативтік реакциялар, мінез–құлықтық жауаптар және субъективтік сезінулер [6, 71–73б].

Эмоциялардың қалыпты даму жағдайында бала сыртқы әсерлерге сәйкес келетін, жеткілікті сараланған эмоционалдық реакциялар көрсете алады. Бұл процестер танымдық әрекетпен, қарым–қатынас дағдыларымен және өзін–өзі реттеу механизмдерімен үйлесімді дамиды. Алайда сөйлеу бұзылыстары бар балаларда эмоциялардың сыртқы және ішкі көріністері жиі өзгеше сипат алады. Вербалды қарым–қатынастың жеткіліксіздігі олардың эмоционалдық күйін дәл жеткізу мүмкіндігін шектеп, эмоцияларды мимика немесе моторлы жауаптар арқылы шамадан тыс немесе бұрмаланған түрде білдіруіне әкелуі мүмкін. Кейбір балаларда эмоционалдық реакциялар тежелген, әлсіз байқалуы мүмкін, ал басқаларында – фрустрация мен коммуникациялық қиындықтарға байланысты шамадан тыс әсерленгіштік орын алады. Мұндай ерекшеліктер әлеуметтік өзара әрекетті қиындатып, эмоционалдық реттеу мен мінез–құлықтық бейімделуге қосымша талаптар қояды. Осы себепті сөйлеу бұзылыстары бар балалардың эмоционалдық саласын мақсатты дамыту олардың жалпы психологиялық дамуы үшін маңызды болып табылады. Жүргізілген талдау сөйлеу бұзылыстары бар балалардың эмоционалдық саласының өзіндік ерекшеліктерге ие екенін айқын көрсетеді.

Эмоциялардың сыртқы және ішкі көріністерінің бұзылуы, мимика мен пантомимиканың жеткіліксіздігі, дауыстық мимикадағы ауытқулар – олардың эмоционалдық реакцияларын толыққанды білдіруге кедергі жасайды. Бұл балаларда артикуляциялық, жалпы және ұсақ моторикасының жеткіліксіздігімен қатар, тыныс алу мен сөйлеу механизмдерінің үйлесімсіздігі байқалып, эмоцияны экспрессивті түрде жеткізудің табиғи жолдары шектеледі. Мұндай факторлар олардың өз сезімдерін түсінуі мен реттеуін қиындатып, жоғары эмоционалдық шиеленісті жағдайлардың жиі пайда болуына әкеледі. Сонымен қатар, сөйлеу кемістігі бар балалардың эмоцияларды тану, ажырату және мағыналық түрде өңдеу қабілет–терінің жеткіліксіздігі олардың әлеуметтік қарым–қатынастарын едәуір күрде–лендіреді. Эмоциялық күйді басқару дағдыларының әлсіздігі, өз кемшіліктеріне байланысты ішкі уайымдар мен сенімсіздіктің күшеюі ересектермен және құрдастарымен өзара әрекет тиімділігін төмендетеді. Қарым–қатынас әрекетінің табиғи ағымында эмоциялардың реттелуі маңызды рөл атқаратынын ескерсек, эмоциялық саладағы мұндай кемшіліктер сөйлеу бұзылыстарының салдарын күшейтіп, баланың психологиялық және әлеуметтік бейімделуіне қосымша кедергілер тудырады. Эмоционалдық дамуды қолдауда ойын әрекетінің маңыздылығы зерттеулермен дәлелденген. Ойын балалардың ішкі тәжірибесін өңдеуге, өз сезімдерін қауіпсіз ортада көрсетуге және әлеуметтік рөлдерді меңгеруге мүмкіндік береді. Сондықтан сөйлеу кемістігі бар балалармен жүргізілетін түзету–педагогикалық жұмыста ойын технологиялары, эмоцияларды тану және басқару дағдыларын дамытуға бағытталған тапсырмалар кешені ерекше орын алуы тиіс. Эмоционалдық саланы жүйелі жетілдіру баланың өзін–өзі қабылдауын жақсартып,

тұлғалық дамудың үйлесімді жүруіне, қоғамдағы толыққанды бейімделуіне және болашақ кәсіби әлеуетінің ашылуына жағдай жасайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Волковская Т. Н., Юсупова Г. Х. В 67 Психологическая помощь дошкольникамс общим недоразвитием речи. – М.: Книголюб, 2004. – 104 с. (Специальная психология).
2. Дошкольная психология. Учебное пособие. Под редакцией профессора В.И. Селиверстова
3. Калягин В. А. Логопсихология: учеб.пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.А.Калягин, Т.С.Овчинникова. – М.: Академия, 2006. – 320 с.
4. Логопсихология / Авт.–сост. С. В.Лауткина. – Витебск: Изд–во УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2007. – 150 с.
5. Поникарова В. Н., Жукова М. Л. Формирование межличностных отношений детей старшего дошкольного возраста с ОНР.// Под ред. О.А. Денисовой. – Череповец, 2002 – стр. 126–130
6. Тлеумбетова Н. А. Мектеп жасына дейінгі баланың психологиялық даму ерекшеліктері. Республикалық білім порталы. 2017.

ӘОЖ 377.44

КІШІ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІНДЕГІ БҰЗЫЛЫСТАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ АЛДЫН АЛУ ЖОЛДАРЫ

Нұрбекова Аида Мұратбекқызы,
педагогика ғылымдарының кандидаты,
Өзбекәлі Жәнібеков атындағы Оңтүстік
Қазақстан Педагогикалық Университеті,
Шымкент қ., Қазақстан

Иманбай Айғаным Бағдатқызы,
магистрант, Өзбекәлі Жәнібеков атындағы Оңтүстік
Қазақстан Педагогикалық Университеті,
Шымкент қ., Қазақстан

Аңдатпа

Мақалада кіші мектеп жасындағы балалардың сөйлеу тіліндегі бұзылыстары олардың когнитивтік және әлеуметтік дамуына айтарлықтай әсер етеді. Мақалада балалардағы фонетикалық, лексикалық–грамматикалық, морфологиялық және синтаксистік бұзылыстар түрлері мен олардың пайда болу себептері талданады. Сондай–ақ, сөйлеу тілін қалыптастыру және бұзылыстардың алдын алу жолдары, соның ішінде логопедиялық жаттығулар, коммуникативтік ойындар және ерте педагогикалық араласудың тиімділігі қарастырылады. Зерттеу нәтижелері кәмелетке толмаған балалардың тілдік дағдыларын жүйелі түрде дамыту үшін кешенді педагогикалық және психологиялық қолдаудың маңыздылығын көрсетеді.

Түйінді сөздер: *сөйлеу бұзылыстары, кіші мектеп жасындағы балалар, алдын алу жолдары, логопедиялық жаттығулар.*

Аннотация

В статье рассматриваются нарушения речи у детей младшего школьного возраста и их значительное влияние на когнитивное и социальное развитие. Анализируются виды фонетических, лексико–грамматических, морфологических и синтаксических нарушений, а также причины их возникновения. Особое внимание уделяется путям формирования речи и профилактики нарушений, включая логопедические упражнения, коммуникативные игры и эффективность раннего педагогического вмешательства. Результаты исследования подтверждают важность

ИНКЛЮЗИВТІ ГУМАНИСТІК БІЛІМ: ҚИЫНДЫҚТАР, ЖЕТІСТІКТЕР ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕНІ ЖАЛПЫЛАУ

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

2 СЕКЦИЯ

ИНКЛЮЗИВНОЕ ГУМАНИСТИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ВЫЗОВЫ, ДОСТИЖЕНИЯ И ОБОБЩЕНИЕ ОПЫТА

Абдильманова Дина Салимовна	*Ән мен қимылды байланыстыру арқылы моториканы дамыту жолдары*	1242
Аймухамедова Салтанат Борамбаевна, Урунтаева Даяна Касымхановна	*Применение нейрогимнастики в работе для повышения эффективности коррекционного процесса у детей ЗПР: опыт и перспективы*	1246
Алимжанова Арайлым Магашевна	*Инновационный менеджмент в образовательных организациях, работающих с детьми с РАС*	1251
Алипбаева Гульжан Агыбаевна, Нурова Асемгуль Кажихановна	*Инклюзия университеттің тұрақты дамуының құрамдас бөлігі*	1255
Амренова Қымбат Заединқызы, Салыкова Гүлшат Белгібайқызы	*Қазіргі мектеп жағдайындағы инклюзивті білім берудің болашағы*	1259
Ауезханова Мирамкул Жумагалиевна, Ергазина Баглан Кабдолловна	*Инклюзивті гуманистік білім: қиындықтар, жетістіктер және тәжірибені жалпылау*	1263
Бегежанова Ботагоз Карымжановна	*Ақыл–ойы бұзылған балаларды тәрбиелеп отырған отбасыларды әлеуметтік–психологиялық сүйемелдеу*	1266
Бегежанова Райхан Карымжановна, Жиенбаева Надежда Бисеновна	*Иммерсивті технологиялар – зияты зақымдалған балалардың әлеуметтік–тұрмыстық дағдыларын дамыту құралы ретінде*	1271
Булгакова Вероника Андреевна	*Гуманизация инклюзивной среды: технологии формирования эмпатии и коллективной ответственности в разнородном классе*	1275

Бутагарина Арайлы Ирбулатовна, Ахметова Тулебике Ауезхановна	*Инклюзивті ортада қазақ тілін оқытудағы ЖИ негізіндегі интерактивті көрнекіліктер*	1279
Бушуева Наталья Александровна	*Развитие функциональной математической грамотности младших школьников с задержкой психического развития посредством нейрокоррекционных практик*	1283
Волчкова Оксана Александровна	*Возможности применения технологии уровневой дифференциации в работе с детьми с особыми образовательными потребностями, на уроках в начальной школе*	1286
Гелдимухаммедов Акмырат Гелдимухаммедович	*Интеграция stem–образования и национального воспитания в современном образовательном процессе*	1292
Григорова Юлия Борисовна, Приходько Анастасия Геннадьевна	*Формирование учебной мотивации у младших школьников с особыми образовательными потребностями на уроках математики в условиях инклюзивного обучения*	1296
Досумова Гульнара Тыйштаковна, Шарипбаева Айгуль Айтбаевна	*Қазақ тілі сабағындағы инклюзивті білім беру: әдістері мен мүмкіндіктері*	1301
Жалтенова Малика Дауреновна, Алдамасова Айгерим Жексыбаевна	*Создание поддерживающей образовательной среды в рамках инклюзивного гуманистического образования: опыт работы с обучающимися с ТНР и ЗПР*	1305
Ибраева Мархабат Даировна, Тлеубай Асель Даулетовна	*Инклюзивті оқытуда цифрлық білім беру ресурстарының Мүмкіндіктері*	1310
Иванина Светлана Анатольевна, Лоза Илона Станиславовна	*Возможности использования цифровой образовательной среды в логопедической работе с детьми с особыми образовательными потребностями*	1315
Испамбетова Гульдана Аяпбергеновна, Телахынов Еркин Билалович	*Инклюзивті білім беру жағдайындағы бейімдік дене тәрбиесі маманының педагогикалық құзыреттілігі*	1319
Кабылбекова Гульнара Саматовна, Галиуллина Жулдызай Зарлыковна	*Инклюзивті білім берудің өзекті мәселелері: қиындықтары мен жетістіктері*	1324

Казакова Ольга Викторовна, Оберемкова Ольга Витальевна	*Практические аспекты применения нейропсихологический гимнастики в развитии эмоциональной сферы детей дошкольного возраста с задержкой психического развития*	1328
Каппасова Шамшырак Еркиновна, Халыкова Гаухар Алтаевна	*Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту және әлеуметтендіру принциптері*	1332
Каттебаева Маржан Зиятқызы	*Цифрлық технологиялар – инклюзивті білім беруді дамытудың маңызды құралы*	1339
Кауметова Карлыгаш Мустакимовна	*Мир без барьеров и границ: инклюзия как путь к справедливому обществу*	1343
Киль Елена Дмитриевна	*Методическое сопровождение инклюзии*	1349
Косницкая Елена Анатольевна, Литвих Светлана Константиновна	*Теоретико–методологические основания и средства формирования фразовой речи у слабослышащих старших дошкольников*	1351
Куйшинова Зулиха Шайкимелевна, Курмангалиева Айнаш Алтаевна	*Инклюзивті білім берудің толерантты білім беру ортасын қалыптастырудағы рөлі*	1355
Култанов Дастан Темиржанович, Төлегенұлы Нұржан	*Инклюзивті білім беру жағдайында мектеп оқушыларына БОЧЧА негізінде бейімделген дене тәрбиесінің әдістемесі: теориялық негіздері мен тәжірибелік қолданыс*	1359
Кумарова Асмира Алмасовна, Абдиркенова Акбидаш Капановна	*Инклюзивті білім беру жағдайында студенттердің педагогикалық қызметке психологиялық дайындығын қалыптастыру*	1365
Кушкинбаева Асем Серикбаевна, Альмуханова Айнур Каиржановна	*Инклюзивное образование в общеобразовательной школе: выявление одарённых детей с особыми образовательными потребностями и обеспечение условий равной конкуренции*	1371
Максимова Ольга Львовна	*Модель практикума по суммативному оцениванию для учащихся с особыми образовательными потребностями: подходы, результаты, рекомендации*	1375

Наджмеддинли Анар Наджмеддин оглу	*Опыт Азербайджана в сфере образования слабослышащих детей и возможности применения поддерживающих ИИ–технологий*	1379
Налобина Галина Юрьевна, Пронькина Оксана Валентиновна	*Организация инклюзивного образования при обучении студентов с ОВЗ по специальности 46.02.01 Документационное обеспечения управления и архивоведение*	1384
Насырова Эльмира Фанилевна, Возмилова Ольга Викторовна	*Формирование инклюзивных компетенций студентов педагогического направления при организации тренинга «Мир глазами детей»*	1388
Натигулова Гульзия Жумагалиевна, Демисенова Шнар Сапаровна	*Психолого–педагогические условия развития толерантности личности подростка*	1392
Никитенко Мария Алексеевна, Демисенова Шнар Сапаровна	*Когнитивное развитие как фактор успешной адаптации ребенка к школьному обучению*	1396
Нурушева Гюльмира Ерблановна	*Инклюзивное гуманистическое образование в современной школе*	1400
Нұрбекова Аида Мұратбекқызы, Нышанбай Аяжан Рахимбайқызы	*Мектеп жасына дейінгі сөйлеу тілінде бұзылыстары бар балалардың эмоционалдық сферасының даму ерекшеліктері*	1404
Нұрбекова Аида Мұратбекқызы, Иманбай Айғаным Бағдатқызы	*Кіші мектеп жасындағы балалардың сөйлеу тіліндегі бұзылыстардың түрлері және оларды алдын алу жолдары*	1409
Омарова Гульсана Ержигитовна, Жантлесова Мадина Хамзаевна	*Қазақ тілі сабағында инклюзивті гуманистік білім беру тәсілдері*	1414
Омелянович Ольга Ивановна	*Практические аспекты педагогической реабилитации детей с кохлеарными имплантами*	1419
Пращур Марина Валерьевна	*Оценка эффективности тьюторского сопровождения как фактора социальной адаптации детей в инклюзивном классе общеобразовательной школы*	1424

Савгуров Александр Сергеевич	*Инклюзивное гуманистическое образование: практический опыт подготовки команды к инклюзивным спортивным играм*	1427
Сандыбаева Жанар Жанахметовна	*Значение и разнообразие инновационных стратегий в инклюзивном образовании*	1431
Сахарина Валентина Викторовна	*Формирование практических навыков у учащихся с особыми образовательными потребностями в условиях специального образования*	1435
Сейдалина Тогжан Сансызбаевна	*Ерекше білім беруді қажет ететін оқушылармен жұмыста тиімді әдіс–тәсілдер*	1439
Серікбаева Әсия Үмбетбайқызы	*Инклюзивті білім берудегі бейімделген бағалау*	1443
Султанова Динара Акилбековна	*Цифровая трансформация инклюзивного процесса: Визуализация и адаптация текстов с помощью ИИ для учащихся с легкой умственной отсталостью*	1447
Тажмухамбетова Меруерт Женисовна	*Балабақшада инклюзивті білім беруді қолдануда жасанды интеллектінің маңызы*	1451
Татаринова Татьяна Ивановна	*Инклюзивное образование: путь от теории к практике*	1455
Ткаченко Анжелика Вячеславовна	*Факторы формирования инклюзивной культуры в системе образования*	1459
Тугаева Эльвира Жангельдиновна	*Роль преподавателя в формировании гуманистической инклюзивной образовательной среды*	1462
Фудашкина Людмила Александровна, Сабанова Кимбат Исабековна	*Гуманистическое образование в контексте инклюзии: инновационные технологии и их применение*	1466
Цихоцкая Юлия Владимировна, Оспанова Айсулу Бергенбайкызы	*Национальные игры и сенсорная интеграция в физическом воспитании детей дошкольного возраста*	1472
Чернышова Виктория Олеговна, Чаплыгина Елена Владимировна	*Адаптивная физическая культура как инструмент инклюзивного образования: методы, практики, перспективы*	1478

Чумерина Виктория Борисовна, Вагапова Людмила Руслановна	*Музыкальное воспитание детей 5–ти лет с особыми образовательными потребностями через учебно–методический комплекс «Музыкальное волшебство»*	1483
Шевченко Ольга Владимировна	*Дифференциация и индивидуализация обучения как форма педагогической помощи детям с особыми образовательными потребностями в начальной школе*	1488
Шмидт Виктория Валерьевна, Кухарева Марина Викторовна	*Индивидуальная работа учителя–логопеда и учителя–дефектолога с детьми, имеющими нарушения в речи, включенными в инклюзивное образование*	1494
Щур Дина Владимировна, Куприянчик Марина Александровна	*Инклюзивное гуманистическое образование как ответ на вызовы времени: синтез теории, национального наследия и практики*	1498

**«БІЛІМ БЕРУ ТӘЖІРИБЕСІНДЕГІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ИННОВАЦИЯЛАР: ЖАҢА ҚИЫНДЫҚТАР МЕН ТИІМДІ ШЕШІМДЕР» атты
АЛТЫСАРИН ОҚУЛАРЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ–ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ**

**МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ
«ТЕХНОЛОГИИ И ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ: НОВЫЕ ВЫЗОВЫ И ЭФФЕКТИВНЫЕ РЕШЕНИЯ»**

Материалдар жинағын
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті
Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық институтының
педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасында теріліп, беттелді

Компьютерлік беттеу:
Жетписбаева А.А.

Мекен-жай:
110000, Қостанай қ., Байтұрсынов көш. 47
(Пединститут ғимараты, Тәуелсіздік к-сі 118, 626 каб.)
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (ішкі 120).

Пішімі 60*84/18.
Көлемі 151 б.т.
Электронды нұсқасы университеттің ksu.edu.kz сайтында орналастырылған
сәуір, 2026 жыл

Сборник материалов набран и сверстан кафедрой педагогики, психологии и специального образования педагогического института
им. У.Султангазина
Костанайского регионального университета им. Ахмет Байтұрсынұлы

Компьютерная верстка:
Жетписбаева А.А.

Адрес:
110000, г. Костанай, ул. Байтурсынова 47
(корпус Пединститута, ул.Тауелсиздик 118, каб. 626).
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (вн.120)

Формат 60*84/18.
Обьем 151 п.л.
Электронный вариант размещен на сайте университета ksu.edu.kz
апрель 2026 год